

*Міжнародна
наукова конференція
у Харкові «Історія державотворчих
процесів в Україні
та зарубіжних країнах
(до 100-річчя утворення
Української Народної Республіки)»*

В. ГОНЧАРЕНКО

*доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України,
академік-секретар відділення теорії
та історії держави і права НАПрН України,
завідувач кафедри історії держави і права України
та зарубіжних країн Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого*

У Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого 23 листопада 2017 р. відбулася міжнародна наукова конференція, присвячена знаковій події у тисячолітній історії національного державотворення — 100-річчю утворення Української Народної Республіки. У цьому заході взяли участь майже 90 знаних фахівців у галузі історії держави та права України й зарубіжних країн, студентська молодь із провідних вищих навчальних закладів.

Зліва направо: Володимир Гончаренко, Анатолій Гетьман, Олександр Святоцький

Конференцію відкрив доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, проректор з наукової роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого **Анатолій Гетьман**. Він, зокрема, зазначив, що події історичного минулого України, пов'язані з одвічним намаганням українського народу вибороти власну волю та побудувати національну державу, актуалізували в наш дні питання державотворчого процесу в країні у ХХ ст. Одна з його яскравих сторінок згідно з положеннями III Універсалу – проголошення Української Народної Республіки (далі – УНР).

Саме історія УНР, інші питання історії держави і права України та зарубіжних країн стали на цьому заході предметом обговорення, яке відкрив доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, головний редактор загальнонаціонального юридичного журналу «Право України» **Олександр Святоцький**. Перед учасниками конференції він виступив із науковою доповіддю «Українська державність: точка відліку», висвітливши таке проблемне питання, як періодизація історії Української держави, та наголосивши, що зародження ранньої української державності розпочалося ще з VI ст. н. е. Також доповідач представив документальний фільм режисера Сергія Буковського «За Україну, за її волю», присвячений державотворчим процесам у період Української революції 1917–1921 рр. Презентували кінострічку Національна світлинотека «Українська мить», «Меморіал» імені Василя Стуса і Видавничий Дім «Ін Юре».

Під час заходу його учасники висвітлили різні актуальні питання державницької історії.

Так, із науковою доповіддю «Історичне значення та уроки боротьби українського народу за відновлення державної незалежності у 1917–1921 рр.» виступив доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри історії держави, права та політико-правових учень Львівського національного університету імені Івана Франка **Ігор Бойко**. Він наголосив на тому, що український народ уже понад тисячу років має у різних формах свою державність і завжди боровся за її збереження та відродження. А відновлення у період визвольних змагань 1917–1921 рр. української державності посідає важливе місце у тисячолітній історії національного державотворення.

Зліва направо: Володимир Кириченко, Анатолій Козаченко, Ігор Бойко, Микола Кравчук

Наукову доповідь «Законодавство про національні меншини в Україні у ХХ ст.» презентував доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, завідувач кафедри історії держави і права України та зарубіжних країн Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого **Володимир Гончаренко**. Він зазначив про ту обставину, що за часів УНР велику увагу було приділено законодавчому забезпеченню прав національних меншин на розвиток їх культури, освіти, національної мови. Ця ідея червоною ниткою пронизує

зміст усіх чотирьох Універсалів Української Центральної Ради (далі — УЦР) та Конституції УНР 1918 р.

Із науковою доповіддю «Українська революція 1917–1921 рр.: спроба системного юридичного підходу» виступив кандидат юридичних наук, професор, заслужений юрист України, завідувач відділу історико-правових досліджень Інституту держави і права ім. В. М. Корецького

Зліва направо: Ігор Усенко, Леонід Зайцев

НАН України **Ігор Усенко**, який зазначив, що 2017 р. офіційно проголошений роком революції 1917–1921 років. На відзначення ювілею вже відбулося і ще має відбутися чимало наукових форумів. Так, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України присвятив цій історичній події розширене засідання вченої ради, на якому основним доповідачем був доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України, головний науковий співробітник відділу соціально-політичної історії Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України **Валерій Солдатенко**, а Міжнародна асоціація істориків права — 36 конференцію у м. Дніпро. Перманентне обговорення цих питань, своєрідний мозковий штурм дали змогу остаточно викристалізувати те бачення Української революції 1917–1921 рр., яке сформувалося у відділі історико-правових досліджень Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України упродовж останнього десятиліття. Доповідач ознайомив учасників конференції з основними складовими цього бачення.

Із науковою доповіддю «Про державницький досвід Центральної Ради в оцінках Михайла Грушевського» учасників заходу ознайомив доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, професор кафедри історії держави і права України та зарубіжних країн Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого **Віктор Єрмолаєв**. Він констатував, що у працях науковців, присвячених історії Української Центральної Ради, як правило, надаються зважені й об'єктивні оцінки діяльності Михайла Грушевського як Голови Української Центральної Ради, його заслугам у становленні організації роботи й законотворення

«революційного парламенту». Віктор Єрмолаєв зауважив, що науковці до сьогодні ґрунтовно не вивчали оцінку самим Михайлом Грушевським державотворчого досвіду УЦР, отож доповідач висвітлив деякі її змістовні аспекти.

Теми доповідей інших учасників конференції були присвячені актуальним питанням українського державотворення як періоду Української революції 1917–

Зліва направо: Михайло Бурдін, Олександр Головка

1921 рр., так й інших його періодів: «Розбудова системи фінансів Гетьманщини як складова українського національного державотворення» (доповідач — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, професор кафедри державно-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна **Олександр Головко**); «Українська революція» — науковий об'єкт чи пошук національної свідомості» (доповідач — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри загальноправових дисциплін Харківського національного університету внутрішніх справ України **Володимир Кириченко**); «Виборча система Української Народної Республіки як інституційна основа формування представницьких органів влади» (доповідач — доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри правознавства ВНЗ Укооспілки «Полтавського університету економіки і торгівлі» **Галина Лаврик**); «Дві концепції розвитку української державності (М. Грушевський та М. Міхновський)» (доповідач — доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри теорії, історії держави і права та міжнародного права інституту права імені Володимира Сташиса Класичного приватного університету **Вікторія Пальченкова**); «Ідея Чорноморської федерації в українській політико-правовій думці XIX — початку XX ст.» (доповідач — доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого **Іван Яковюк**); «Підготовка охоронців правопорядку у Харкові: основні віхи від часів Української революції до сьогодення» (доповідач — доктор юридичних наук, доцент, проректор Харківського національного університету внутрішніх справ **Михайло Бурдін**); «Земське самоврядування лівобережних губерній і його супротив встановленню більшовицької влади в Україні (1917–1920 рр.)» (доповідач — доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри теорії та історії

Зліва направо: Галина Терела, Галина Лаврик

Зліва направо: Олексій Проневич, Вікторія Пальченкова, Петро Рекотов

Зліва направо: Ігор Грозовський, Сергій Мороз

держави і права Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого **Анатолій Козаченко**); «Козацька демократія в історії українського державотворення» (доповідач — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії, історії держави і права та міжнародного права Інституту права імені Володимира Сташиса Класичного приватного уні-

верситету **Ігор Грозовський**); «Нормативно-правове регулювання Центральною Радою грошового обігу в період становлення національної фінансової системи УНР» (доповідач — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри загально-правових дисциплін факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ **Леонід Зайцев**); «До питання про нову парадигму дослідження Української революції 1917–1921 рр.» (доповідач — кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник відділу історико-правових досліджень Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України **Анастасія Іванова**); «Досвід державо-правотворення Української Центральної Ради: ретроспектива і сучасність» (доповідач — кандидат юридичних наук, доцент, доктор права Українського вільного університету, завідувач кафедри теорії та історії держави і права Тернопільського національного економічного університету, заслужений юрист України **Микола Кравчук**); «Ідея і ідеал держави у політико-правовій думці України початку ХХ століття» (доповідач — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права Університету митної справи та фінансів **Сергій Мороз**); «Зміни адміністративного поділу території Запорізької області у радянський період та під час гітлерівської окупації» (доповідач — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри українознавства Запорізької державної інженерної академії **Петро Рекотов**); «Питання теорії і практики утвердження парламентаризму в Україні» (доповідач — кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри конституційного права України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого **Тетяна Слінько**); «Еволюція уявлень про конституційний лад в передконституційних та конституційних актах періоду Української Народної Республіки» (доповідач — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного права України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого **Федір Веніславський**).

Також на заході було презентовано доповіді, присвячені історії державотворчих процесів у зарубіжних країнах. Так, із науковою доповіддю «Національно-державне самовизначення серболужицького народу в умовах радянської окупації Східної Німеччини (1945–1949 рр.): спроба і результат» виступив **Олексій Проневич**, доктор юридичних наук, професор, головний науковий співробітник центру вивчення проблем адаптації законодавства України до законодавства ЄС юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Доповідач зазначив, зокрема, що проблемі етногенезу та державницьких прагнень лужицьких сербів у вітчизняній науці належної уваги не приділяється, що зумовлено малою чисельністю серболужицького народу та відсутніс-

тю суб'єктності у міжнародних відносинах. Натомість ігнорування феномену збереження ними національної ідентичності невиправдане, оскільки без системного аналізу процесів у серболужицькому середовищі неможливо сформулювати цілісне об'єктивне уявлення про специфіку соціально-політичних і державницьких процесів у Центральній та Східній Європі. Доповідь «Проблема міжнародно-правового визнання держав» підготував **Олег Тарасов**, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Він обґрунтував тезу про те, що міжнародно-правове визнання — це винятково односторонній акт держави, що бажає висловити офіційно своє позитивне ставлення до юридичного персонального факту виникнення нової держави або іншого соціального суб'єкта як суверенної міжнародно-правової особи. Подібне визнання, на думку доповідача, аж ніяк не є встановленням нової суверенної особи й не визначає правомірність її проголошення за міжнародним правом.

Із зацікавленістю учасники конференції слухали й інші доповіді, як-от: «Витоки народовладдя в країнах Європи та Америці» (доповідач — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри історії держави і права України та зарубіжних країн Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого **Сергій Власенко**); «Велика Хартія вольностей 1215 р. та її вплив на формування фундаментальних цінностей європейської правової культури та державного будівництва у зарубіжних країнах» (доповідач — кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри теорії та історії держави і права Національного університету біоресурсів і природокористування України **Віра Качур**); «Велике

Зліва направо: Катерина Лісогорова, Тетяна Матвеева, Наталія Харасик, Віра Качур

Князівство Литовське як ранньофеодальна монархія (друга половина XIV — перша половина XV ст.)» (доповідач — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри історії держави і права Чорноморського національного університету імені Петра Могили **Світлана Ковальова**).

Участь у міжнародній науковій конференції «Історія державотворчих процесів в Україні та зарубіжних країнах (до 100-річчя утворення Української Народної Республіки)» взяло багато студентів вищих закладів освіти України.

До початку роботи заходу вийшов друком збірник його матеріалів з однойменною назвою, до якого увійшли наукові повідомлення науковців і студентів не лише з України, а й Литви, Казахстану, Білорусі, Південної Кореї, Кенії, Бразилії, Еквадору.

У матеріалі використано світлини, зроблені Олександром Семенцем.